TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Phát biểu của Tổng Bí thư, Chủ tịch nước tại cuộc họp cho chủ trương về công tác nghiên cứu khoa học cơ bản

15:10 25/05/2026

Sáng 25/5, tại Trụ sở Trung ương Đảng, Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm, Trưởng Ban Chỉ đạo Trung ương về phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số chủ trì buổi làm việc của Thường trực Ban Chỉ đạo để cho chủ trương về công tác nghiên cứu khoa học cơ bản. Tạp chí Thương hiệu và Công luận trân trọng giới thiệu nội dung phát biểu khai mạc của Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm tại buổi làm việc.

Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm phát biểu chỉ đạo - Ảnh: TTXVN

Thưa các đồng chí thành viên Ban Chỉ đạo 57 Trung ương,

Thưa các đồng chí dự họp.

Công tác nghiên cứu khoa học cơ bản là một nội dung rất quan trọng, không chỉ của ngành khoa học và công nghệ, mà còn là vấn đề chiến lược liên quan trực tiếp đến mô hình phát triển, năng lực tự chủ và vị thế quốc gia của Việt Nam trong những thập niên tới.

Các quốc gia phát triển đã và đang đầu tư rất lớn cho nghiên cứu và phát triển. Israel hiện duy trì mức chi cho R&D thuộc nhóm cao nhất thế giới, khoảng trên 5% GDP; Hàn Quốc gần 5% GDP; Hoa Kỳ khoảng 3,5% GDP; Nhật Bản và Đức duy trì trên 3% GDP; Trung Quốc khoảng 2,6% GDP và đang tăng rất nhanh.

Nghị quyết số 57 của Bộ Chính trị đã xác định phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia là đột phá quan trọng hàng đầu; trong đó nhấn mạnh thể chế, nhân lực, hạ tầng, dữ liệu và công nghệ chiến lược là các trụ cột cốt lõi; đồng thời yêu cầu đẩy mạnh nghiên cứu ứng dụng, chú trọng nghiên cứu cơ bản.

Mục tiêu đến năm 2030 được xác định rất rõ: chi cho R&D đạt khoảng 2% GDP; nguồn nhân lực nghiên cứu đạt 12 người trên một vạn dân; có 40-50 tổ chức khoa học và công nghệ được xếp hạng khu vực và quốc tế; công bố khoa học quốc tế tăng trung bình 10%/năm; số lượng sáng chế tăng trung bình 16-18%/năm.

Luật Khoa học, Công nghệ và Đổi mới sáng tạo năm 2025 cũng đã có bước đổi mới quan trọng khi xác định nghiên cứu cơ bản là hoạt động khám phá bản chất, quy luật của tự nhiên, xã hội và tư duy; chuyển mạnh sang cơ chế hậu kiểm, chấp nhận rủi ro khoa học, đề cao tự do nghiên cứu, liêm chính khoa học và trách nhiệm giải trình.

Như vậy, về chủ trương, đường hướng lớn đã rất rõ. Vấn đề đặt ra hiện nay là phải tổ chức thực hiện thế nào cho đúng, cho trúng, cho hiệu quả; làm sao để khoa học cơ bản thật sự trở thành nền móng tri thức của quốc gia, chứ không chỉ dừng lại ở các đề tài rời rạc, phân tán, ngắn hạn.

Cuộc họp hôm nay nhằm tập trung trao đổi, đánh giá và đề xuất định hướng lớn nghiên cứu khoa học cơ bản phục vụ phát triển đất nước. Mục tiêu là làm rõ 3 vấn đề:

Thứ nhất, xác định đúng vị trí, vai trò của khoa học cơ bản trong mô hình phát triển mới của đất nước;

Thứ hai, nhận diện đúng những điểm nghẽn lớn về thể chế, tài chính, nhân lực, hạ tầng, dữ liệu và tổ chức hệ sinh thái nghiên cứu;

Thứ ba, đề xuất những giải pháp, cơ chế, quyết sách có tính khả thi để đưa nghiên cứu cơ bản trở thành một năng lực chiến lược quốc gia.

Tôi đề nghị các đồng chí thảo luận thẳng thắn, thực chất, không nói chung chung; tập trung vào những vấn đề lớn, có tính nút thắt, những việc nếu không tháo gỡ thì rất khó tạo chuyển biến.

Đặc biệt, cần làm rõ sự khác nhau giữa khoa học tự nhiên, công nghệ nền tảng với khoa học xã hội và nhân văn để có cơ chế tài chính, cơ chế đánh giá và cơ chế sử dụng kết quả phù hợp. Khoa học xã hội và nhân văn không tạo ra sản phẩm để bán trên thị trường như một số lĩnh vực công nghệ, nhưng tạo ra tri thức nền, luận cứ chính sách, mô hình quản trị, hệ giá trị văn hóa, năng lực dự báo và sức mạnh mềm quốc gia.

Tinh thần của cuộc họp là nhìn xa hơn, nghĩ sâu hơn và bàn cách làm cụ thể hơn. Chúng ta không bàn khoa học cơ bản như một lĩnh vực chuyên môn hẹp, mà bàn như một cấu phần của năng lực phát triển quốc gia.

Sau đây, mời Thường trực Tổ giúp việc Ban Chỉ đạo 57 trình bày báo cáo tổng hợp, sau đó lãnh đạo 2 Viện Hàn lâm báo cáo làm rõ để các đại biểu phát biểu thảo luận.

Để cuộc họp đi vào trọng tâm, tôi có 4 gợi ý để các đồng chí nghiên cứu, thảo luận.

Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm nêu 4 gợi ý để nghiên cứu, thảo luận - Ảnh:TTXVN

Thứ nhất, về nhận thức và định vị chiến lược của nghiên cứu khoa học cơ bản trong giai đoạn phát triển mới của đất nước . Đây là vấn đề có tính nền tảng.

Trong bối cảnh thế giới chuyển mạnh sang cạnh tranh bằng tri thức, công nghệ, dữ liệu và nhân tài, nghiên cứu khoa học cơ bản cần được nhìn nhận không chỉ như hoạt động học thuật, mà là một cấu phần của năng lực quốc gia.

Vấn đề đặt ra là phải làm rõ vị trí của nghiên cứu cơ bản trong mô hình phát triển mới của Việt Nam; làm rõ mối quan hệ giữa nghiên cứu cơ bản với đổi mới sáng tạo, công nghệ chiến lược, năng lực tự chủ và chất lượng tăng trưởng dài hạn.

Đề nghị các đồng chí tập trung trao đổi sâu về yêu cầu phát triển nghiên cứu khoa học cơ bản trong điều kiện Việt Nam hiện nay; xác định những lĩnh vực nền tảng cần ưu tiên đầu tư dài hạn; đồng thời làm rõ định hướng phát triển hài hòa giữa khoa học tự nhiên, công nghệ nền tảng với khoa học xã hội và nhân văn.

Thứ hai, về các điểm nghẽn lớn của hệ sinh thái nghiên cứu khoa học cơ bản hiện nay.

Qua các báo cáo và thực tiễn cho thấy, hạn chế hiện nay không chỉ nằm ở nguồn lực đầu tư, mà quan trọng hơn là chưa hình thành được một hệ sinh thái nghiên cứu có chiều sâu, có tích lũy và có khả năng tạo ra tri thức mới một cách bền vững.

Đề nghị các đồng chí tập trung phân tích rõ hơn những điểm nghẽn lớn nhất hiện nay về thể chế, cơ chế quản trị, môi trường học thuật, hạ tầng nghiên cứu, dữ liệu khoa học, cơ chế đánh giá và cơ chế phối hợp giữa các chủ thể trong hệ sinh thái khoa học.

Đồng thời, cần trao đổi làm rõ những vấn đề mới đang đặt ra trong bối cảnh chuyển đổi số, AI và dữ liệu lớn; nhất là yêu cầu xây dựng hạ tầng tri thức quốc gia và năng lực dự báo chiến lược phục vụ phát triển đất nước trong dài hạn.

Thứ ba, về cơ chế phát triển nhân lực khoa học và cơ chế tài chính cho nghiên cứu cơ bản. Đây là vấn đề có ý nghĩa quyết định đối với chất lượng và sức sống của nền khoa học quốc gia.

Đề nghị các đồng chí tập trung trao đổi về chiến lược phát hiện, đào tạo, bồi dưỡng, trọng dụng và bảo vệ nhân tài khoa học; làm rõ yêu cầu xây dựng đội ngũ chuyên gia đầu ngành, lực lượng kế cận và môi trường phát triển cho các

nhà khoa học trẻ.

Cùng với đó, cần trao đổi sâu hơn về cơ chế tài chính phù hợp với đặc thù của từng lĩnh vực nghiên cứu; lưu ý cơ chế tài chính cho khoa học xã hội và nhân văn, bảo đảm vừa phát huy được vai trò định hướng, tư vấn chính sách, phát triển văn hóa và con người, vừa tránh tư duy thương mại hóa hoặc áp dụng máy móc các tiêu chí đánh giá không phù hợp với đặc thù của lĩnh vực này.

Thứ tư, về mô hình tổ chức và vai trò của các thiết chế nghiên cứu chiến lược quốc gia trong giai đoạn mới.

Việc sắp xếp lại Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam và Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam đặt ra yêu cầu phải nghiên cứu lại mô hình tổ chức, chức năng, cơ chế hoạt động và trách nhiệm chiến lược của các thiết chế nghiên cứu cấp quốc gia.

Đề nghị các đồng chí trao đổi làm rõ hơn vai trò của hai Viện trong nghiên cứu cơ bản, tư vấn chiến lược, phản biện chính sách, dự báo dài hạn, xây dựng dữ liệu nền và đào tạo nhân lực trình độ cao; đồng thời làm rõ cơ chế phối hợp giữa các viện nghiên cứu, đại học, doanh nghiệp, bộ, ngành và địa phương để hình thành hệ sinh thái tri thức thống nhất, có chiều sâu và phục vụ trực tiếp yêu cầu phát triển đất nước.

Tinh thần chung là các ý kiến cần tập trung vào những vấn đề lớn, có tính chiến lược, tránh dàn trải, đi thẳng vào các điểm nghẽn, các yêu cầu đổi mới và những quyết sách cần ưu tiên trong thời gian tới; qua đó góp phần hoàn thiện định hướng phát triển nghiên cứu khoa học cơ bản của nước ta trong giai đoạn mới.